

МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

В. С. Шкапенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Одним із основних напрямів забезпечення сталого розвитку національної економіки є розвиток малого бізнесу, ефективна господарська діяльність якого сприяє вирішенню проблем зайнятості, розвитку сфери послуг, торгівлі та інноваційного розвитку великих виробничих підприємств. Для ефективного функціонування малим підприємствам слід переходити на впровадження інноваційних технологій у свою виробничу діяльність.

Залучення інноваційних процесів у малий бізнес як один із шляхів його розвитку є перспективним і необхідним заходом у контексті сучасної політики розвитку малого підприємництва в Україні [1]. Досвід провідних зарубіжних індустріальних країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про те, що високоефективна економіка не може функціонувати без розгалуженої системи малого бізнесу. В таких країнах малий бізнес утвердив себе динамічним носієм науково-технічного потенціалу, структурної еластичності виробництва, ефективної зайнятості [2].

Одним із факторів, який здійснює вагомий вплив на розвиток інноваційного малого бізнесу, є його фінансування. Фінансування інноваційної діяльності – це складний процес, на який впливає багато чинників, як внутрішніх, так і зовнішніх, тому для його всебічного аналізу доцільно використовувати методи математичного моделювання.

Сьогодні вже не викликає сумнів той факт, що реальна державна підтримка малого бізнесу є недостатньою, тому деякі вчені вважають, що підвищення капіталізації невеликих підприємств, які приймають участь в інноваційному процесі, можливе через нетрадиційні форми фінансування (венчурне фінансування, лізинг); а також за рахунок створення інтегрованих структур (холдингів, альянсів, корпорацій, кластерів) [3]. Але проведений статистичний аналіз динаміки структури за джерелами фінансування інноваційної діяльності в Україні показує, що основним джерелом фінансування інноваційної діяльності сьогодні залишаються власні кошти суб'єктів господарювання [4].

Тому для забезпечення ефективного і результативного функціонування малих підприємств, що є учасниками інноваційного процесу, необхідно здійснити оптимальний розподіл всіх наявних джерел фінансування в залежності від обраних пріоритетів їхнього розвитку.

Саме тому питання розробки та обґрунтування економіко-математичних моделей фінансування інноваційних процесів в малому бізнесі, є актуальною темою дослідження.

Авторами запропоновано моделювання фінансового забезпечення інноваційних процесів у малому бізнесі.

Основними характеристиками при дослідженні питання фінансового забезпечення інноваційних процесів у малому бізнесі є поточний і бажаний стан фінансування. Аналіз поточного стану слід здійснювати за допомогою економіко-статистичних методів дослідження з метою виявлення «проблемних» зон забезпечення фінансування. Бажаний стан фінансування інноваційних процесів у малому бізнесі може визначатися Державною стратегією регіонального розвитку.

Порівняння поточного стану фінансування інноваційних процесів у малому бізнесі з бажаним дозволяє прийняти рішення щодо регулювання процесу фінансування. Якщо обсяги фінансування інноваційних процесів у малому бізнесі є меншими за бажані (необхідні), то першочерговим завданням держави є оптимізація процесу фінансування інновацій. Така ситуація притаманна саме українській економіці та обумовлена дефіцитом фінансових ресурсів. При умові, що поточні обсяги фінансування дорівнюють бажаним дії держави будуть полягати у моніторингу стану фінансування та підтримці існуючих тенденцій. Таке становище не є характерним для нашої країни, але можливо в майбутньому ця ситуація може виникнути. Коли ж обсяги фінансування більші за необхідні, то така ситуація може свідчити або про випереджальне фінансування інновацій в країні, що позитивно впливає на інноваційний розвиток, або навпаки, про дуже низькі темпи їх впровадження, що негативно впливає на інноваційний розвиток. В такому разі необхідно переглянути стратегію інноваційного розвитку на предмет формування інноваційного портфелю, враховуючи існуючі тенденції.

Для оптимізації фінансового забезпечення інноваційних процесів на рівні підприємства застосовано оптимізаційну модель, процес побудови якої включає три етапи [5].

На першому етапі побудови моделі суб'єкт малого підприємництва має визначитися із множиною інноваційних проектів, які він здатен і може реалізувати. Інноваційний проект характеризується такими показниками: потреба в ресурсах, ступінь ризику, строк окупності, прибутковість, ефективність проекту, соціальний ефект. За цими критеріями з урахуванням інтересів суб'єкта малого підприємництва здійснюється відбір інноваційних проектів. Результатом реалізації першого етапу є формування портфелю інноваційних проектів суб'єкта малого підприємництва.

На другому етапі відбувається пошук джерел фінансування, тобто власники фінансових ресурсів аналізують портфель інноваційних проектів, які представлені малим бізнесом, і, з урахуванням своїх власних інтересів, приймають рішення щодо готовності фінансування. При цьому власники пропонують умови та структуру фінансування, строки надання необхідних коштів для реалізації інноваційного проекту. Результатом реалізації другого етапу побудови моделі оптимізації фінансового забезпечення інноваційних процесів є формування власниками фінансових ресурсів матриці вартості ресурсів і матриці структури фінансування.

На третьому етапі побудови моделі за кожним інноваційним проектом визначається структура джерел фінансування з урахуванням вартості ресурсів і можливостей власників ресурсів.

Практичну реалізацію моделі оптимізації фінансового забезпечення інноваційних процесів на рівні підприємства розглянуто на прикладі діючого малого підприємства Черкаської області "Агро-Терм". Пропонується до впровадження перспективний інноваційний проект «Розумний дім».

Список використаних джерел:

1. Зелена книга малого бізнесу України: оцінка та перспективи шляхів розвитку : матеріали до круглого столу // Інститут власності і свободи. — К. : [б. в.], 2011. — 69 с.
2. Поліщук О. В. Міжнародний досвід фінансової і технічної допомоги малому і середньому бізнесу, його значення для міжнародної конкурентоспроможності економіки України / О. В. Поліщук // Проблеми системного підходу в економіці. — 2008. — Вип. 27. — С. 57–65.
3. Козоріз М. А. Обґрунтування напрямів підвищення капіталізації інноваційно активних підприємств України / М. А. Козоріз, Л. Я. Бенюк // Регіональна економіка. — 2009. — № 1. — С. 106–113.

4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

5. Комар М. І. Концептуальний підхід до моделювання фінансового забезпечення інноваційних процесів у малому бізнесі / М. І. Комар // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія : Економіка і менеджмент. - 2014. - № 2. - С. 192-200. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsuem_2014_2_24.

Науковий керівник: к. т. н., доцент З. М. Гадецька

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

О. А.Тимошенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Щорічно Всесвітній економічний форум публікує звіт по конкурентоспроможності економік ряду країн, в якому конкурентоспроможність вимірюється на основі індексу глобальної конкурентоспроможності (GCI). До 2006 року індекс глобальної конкурентоспроможності складався з трьох компонентів: індексу технологічності країни, індексу державних інститутів і індексу макроекономічного середовища.

Так, як економіка розвивається досить стрімко, дослідження конкурентоспроможності країни потребувало більш деталізованого аналізу. Тому починаючи з 2006 року, кількість врахованих чинників зросла з 35 до 90, які розмістилися в 9 великих групах: 1) якість інститутів, 2) інфраструктура, 3) макроекономічне середовище, 4) здоров'я і початкова освіта, 5) вища освіта і професійна підготовка, 6) ефективність ринку товарів і послуг, 7) ефективність ринку праці, 8) розвиненість фінансового ринку, 9) рівень технологічного розвитку, 10) розмір внутрішнього ринку, 11) конкурентоспроможність компаній, 12) інноваційний потенціалі [1, ст.343-344].

За допомогою індексу глобальної конкурентоспроможності можна з легкістю прояснити на якому рівні економічного розвитку знаходиться та чи інша країна, які показники показують конкурентні переваги країни, а які вказують на недоліки.

У сучасних умовах посилення глобалізації та інтеграції світового господарства, загострення конкурентної боротьби та змагання за обмежені ресурси особливої актуальності набувають проблеми підвищення міжнародної конкурентоспроможності економіки України.

Аналізуючи рейтинг глобальної конкурентоспроможності за 2017 рік, зазначимо, що Україна посіла 85 місце серед 138 країн світу. Це на 6 позицій нижче порівняно з 2016 роком та на 9 – порівняно з 2015 роком (показник конкурентоспроможності продовжує знижуватися з 4,14 у 2015 році, 4,03 у 2016 році до 4,0 у 2017 році) [2].

Згідно з цими даними, Україна погіршила свої позиції у 7 з 12 основних показників. Найбільше нами втрачено (мінус 17 пунктів) за складовою «Ефективність ринку праці», по 9 пунктів втрачено за показниками, що характеризують розвиток фінансового ринку країни та охорону здоров'я і початкову освіту. За деякими позиціями країна «очолює» списки з кінця. Зокрема, за міцністю банків Україні другий рік поспіль присвоєно останнє місце серед країн світу, які увійшли до рейтингу; за регулюванням фондових бірж наша країна посіла передостаннє місце; за інфляційними змінами – 136, за якістю доріг – 134 [4].